

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیهما السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

واکاوی مناسبات

روس تزاری و بهائیت
ماه عسل در عشق آباد

رضا اشراقی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

واکاوی مناسبات روس تزاری و بهائیت، ماه عسل در عشق آباد

نویسنده:

رضا اشراقی

ناشر چاپی:

موسسه فرهنگی مطبوعاتی جام جم

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	..... فهرست
۶	..... واکاوی مناسبات روس تزاری و بهائیت، ماه غسل در عشق‌آباد
۶	..... مشخصات کتاب
۶	..... واکاوی مناسبات روس تزاری و بهائیت، ماه غسل در عشق‌آباد
۹	..... اعتراض دولت ایران
۹	..... پاورقی
۱۱	..... درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

واکاوی مناسبات روس تزاری و بهائیت، ماه عسل در عشق آباد

مشخصات کتاب

مؤلف: رضا اشراقی

بهائیت آن گونه که هست / مؤسسه جام جم / چاپ اول / ۱۳۸۷

برگرفته از کتاب:

واکاوی مناسبات روس تزاری و بهائیت، ماه عسل در عشق آباد

تشکیل اولین مرکز تبلیغاتی مهم بهائیه در خاورمیانه (با عنوان مشرق الاذکار) در عشق آباد روسیه و تحت حمایت آشکار روسها، یکی از نشانه‌های آشکار بر وجود پیوند میان دولت تزاری و سران این فرقه است. به نوشته مجله آهنگ بدیع، ارگان بهائیان: «اولین مشرق الاذکاری که در عالم تأسیس شد مشرق الاذکار عشق آباد بود که در سال ۱۹۰۲ میلادی اقدام به بنای آن گردید و به همت جناب حاج میرزا محمد تقی افغان و کیل الدوله ساخته شد. نقشه آن را مهندس ولکوف کشید و مورد عنایت حضرت عبدالبهاء قرار گرفت». [۱]. باید دید که چه عواملی باعث شد روسها میدان را برای تجمع و فعالیت بهائیان در منطقه عشق آباد باز کنند و با وجود حساسیت و مخالفت شدید ملت و دولت ایران، و نیز مسلمانان خود منطقه، به حمایت آشکار از بهائیان پردازند؟ حل این معما، در گرو شناخت موقعیت حساس نظامی، سیاسی، تجاری عشق آباد، و جایگاه مهم آن در استراتژی امپراتوری تزاری (مبنی بر بلع ایران) است. لرد کرزن (نویسنده و سیاستمدار مشهور انگلیسی) در کتاب خود: ایران و قضیه ایران، از عشق آباد به عنوان «پایتخت نظامی و اداری روس در شمال ایران» یاد کرده [۲] و از اهمیت سیاسی، اقتصادی، سوق الجیشی مهم آن برای روسها پرده برداشته است. [۳] ویلهلم لیتن، کنسول آلمان در جنگ جهانی اول در تبریز، تصریح می‌کند که جاده عشق آباد - قوچان - مشهد «برای روسها ارزش بسیاری داشت». [۴] اظهارات این دو کارشناس غربی را، کتابچه محرمانه‌ای نیز که کلنل زالاطرف در سال ۱۳۰۶ ق پیرامون جزئیات بنیه نظامی و وضعیت سوق الجیشی ایران، و شیوه‌ها و راههای مناسب برای حمله و تصرف نظامی این کشور، نوشته و در مجمع سران ارتش روسیه با حضور برادر امپراتور قرائت کرده، کاملاً تأیید می‌کند. [۵] سفیر آمریکا در ایران آن روزگار نیز تصریح می‌کند که روسها بهترین نقشه‌ها را از شمال ایران کشیده بودند. [۶] ۳۰ سال پیش از آنکه زالاطرف گزارشش را بنویسد، ملکونوف، جاسوس مشهور روسی، به امر مؤسسه جغرافیایی روسیه، به شمال ایران آمده و به بررسی دقیق ایالت‌های شمالی (گیلان، مازندران و استرآباد) پرداخته و اوضاع اقتصادی - نظامی و تعداد سکنه و فواصل شهرها از یکدیگر را شرح داده و حتی معلوم ساخته بود که کشتی بخار فاصله رشت تا استرآباد را در چه مدتی طی می‌کند! [۷]. در زمان ناصرالدین شاه، روسها فشار شدیدی به دولت ایران می‌آوردند که از قوچان و مشهد به سمت عشق آباد روسیه جاده بکشد. [۸] در همین زمینه گفتنی است، زمانی که در سال ۱۳۰۶ ق، در آستانه آخرین سفر ناصرالدین شاه به اروپا، سفیر وقت روسیه در ایران پرنس نیکولای دالگوروکی (با پرنس دالگوروکی سفیر ایران در زمان امیرکبیر اشتباه نشود) با خشونت تمام، حکومت ایران را جهت انجام برخی از تقاضاهای استعماری روسیه، زیر فشار شدید قرار داد و شاه ایران با وجود نارضایی شدید از این امر [۹] سرانجام ناگزیر از اجابت درخواست روسها شد، یکی از این تقاضاها، اتمام راه شوسه میان مشهد و عشق آباد روسیه (مرکز تجمع و تبلیغ بهائیه) بود. [۱۰]. اهمیت عشق آباد برای روسها و سرمایه گذاری آنها روی آن، بی‌گمان ناشی از موقعیت حساس این سرزمین در دایره «استراتژی تجاوزگرانه» دربار تزاری مبنی بر اشغال ماوراء النهر و سلطه بر شمال ایران بود. جمشید کیانفر، پژوهشگر معاصر، با شرح تجاوز نظامی گام به گام روسهای تزاری به ایالات شمالی خراسان بزرگ ایران (ترکستان، مرو، بخارا و...) در عصر قاجار، بخوبی سیاست

اشغالگرانه آنان در منطقه را ترسیم کرده است. [۱۱]. بر پایه آنچه گفتیم، می‌توان دریافت که بنای عشق آباد، در واقع، جزئی از استراتژی تجاوزکارانه روسیه در طول قرن ۱۹ (مبنی بر بلع شمال ایران) بوده است که با تصرف و تسخیر نظامی پیاپی ایالات شمال و غرب خراسان بزرگ قدیم (مرو، سرخس، بخارا و...) آغاز شده بود، و موضوعاتی چون تجمع بهائیان و تشکیل مشرق الاذکار آنان در آن شهر با حمایت جدی و آشکار روسیه را، بایستی در چارچوب استراتژی یادشده فهمید و ارزیابی کرد. کسروی می‌نویسد:

آنچه دانسته‌ایم [حسینعلی] بهاء در تهران با کارکنان سیاسی روس به همبستگی می‌داشته، و این بوده چون به زندان افتاد روسیان به رهایش کوشیده و از تهران تا بغداد غلامی از کنسولخانه همراهش گردانیده‌اند. پس از آن نیز دولت امپراتوری روس در نهران و آشکار هواداری از بهاء و دسته او نشان می‌داده. این است در عشق آباد و دیگر جاها آزادی به ایشان داده شد. [۱۲]. اسماعیل راین نیز دیدگاهی مشابه کسروی دارد و برای بهائیان در عشق آباد تحت سلطه روسیه همان نقشی را قائل می‌شود که برای ازلیان در قبرس تحت سیطره بریتانیا. [۱۳].

اظهارات خود بهائیان نیز بر نکته فوق مهر تأیید می‌زند. تاریخچه بنای مشرق الاذکار عشق آباد، و حمایتها و مساعدتهای بی‌دریغ روسها از آنان در جریان احداث این بنا، به تفصیل در کتاب ظهور الحق (ج ۸، قسمت دوم)، نوشته فاضل مازندرانی (نویسنده و مبلغ مشهور بهائی) آمده است. عشق آباد، شهری مرزی و نوآباد بود. اسدالله علیزاد (از بهائیان مقیم عشق آباد) در خاطراتش می‌نویسد: سابقه تشویق و ترغیب بهائیان تحت فشار ایران (از سوی سران بهائیت) به هجرت از نقاط مختلف ایران (به ویژه یزد و خراسان) به عشق آباد، و نشر و تبلیغ مسلک بهائیت در آن دیار، به اواخر حیات حسینعلی بهاء بر می‌گردد. به گفته او: «وقتی زائرین یزد و سایر شهرهای ایران به اوطان خود مراجعت نمودند و پیام مبارک... [بهاء] را به سمع بهائیان ایران رساندند، از تمام ایران خصوصاً از یزد و بعد هم از خراسان که همسایه دیوار به دیوار عشق آباد بود کاروان‌های مهاجرین عازم عشق آباد شدند و چون حکومت تزاری در آن زمان تازه اقدام به ساختمان و آبادی این شهر مرزی کرده بود هر تازه واردی به زودی مشغول کار می‌شد و اجرت خوبی هم دریافت می‌داشت...» در میان بهائیان بناها و معماران زیده و عالی قدری وجود داشتند که به زودی مشهور... شدند و مهندسین روسی که مشغول عمران و آبادی شهر بودند آنها را به کار گرفتند. مجمع «بهائیان» عشق آباد به علت ورود پی‌درپی مهاجرین که از دسته‌های کوچک و بزرگ تشکیل می‌شد به زودی به حدّ اشباع رسید و مهاجرت از عشق آباد به سایر قسمت‌های ترکستان، اول به شهرهای بزرگ مثل مرو، چارجوی، بخارا، سمرقند و تاشکند و بعداً به جاهای کوچکتر شروع شد...». [۱۴]. این توصیه و تشویق، سبب شد که تعداد قابل ملاحظه‌ای از بهائیان ایران در عشق آباد گرد آیند و بعضاً از آنجا به سایر قسمت‌های ترکستان روسیه (مرو، چارجوی، بخارا، سمرقند، تاشکند و روستاهای حوالی آنها) بروند. [۱۵]. فضل الله صبحی مهتدی، منشی و کاتب عباس افندی است که بعداً از بهائیت به اسلام بازگشت و دو کتاب در افشای ماهیت و مظالم آنان نوشت. وی، که در ایام بهائیگری، عشق آباد و مرکز بهائیت در آنجا را از نزدیک دیده، می‌نویسد: «در این شهر [عشق آباد] و شهرهای دیگر مسلمان نشین همه بهائیان آزاد بودند و فرمانروایی روس تزاری دست آنها را در هر کار باز گذاشته بود چنانکه به نام مشرق الاذکار نمازخانه ساخته بودند... و پادشاهان و فرمانروایان روس به بهائیان کومک [کذا] شایانی می‌کردند...». [۱۶]. تفصیل ماجرای بنای مشرق الاذکار به نوشته فاضل مازندرانی چنین است: حاجی میرا محمد علی افغان شیرازی (پسر دایی علی محمد باب) در ۱۳۰۴ ق طبق دستور بهاء، زمین مشهور به زمین اعظم را از صاحب آن خرید و عمارتی بر ساختمان آن افزود که تا ۱۶ سال بهائیان از آنجا به عنوان معبد استفاده می‌کردند و محافلشان در آنجا برگزار می‌شد. در ۱۳۱۷ حاجی میرزا محمد تقی افغان (نماینده تجاری و وکیل الدوله دولت روسیه [۱۷]) و برادر میرزا محمد علی فوق الذکر) از جانب عباس افندی مأمور ساختن مشرق الاذکار شد. وکیل الدوله در ۱۳۱۹ به عشق آباد آمد و با مساعدت محفل بهائی در آن شهر کار تخریب ساختمان موجود در زمین اعظم را برای احداث

مشرق الاذکار در ۲۸ رجب ۱۳۲۰ آغاز کرد. «در آن وقت تمام بهائیان عشق آباد و اطراف به هزار نمی‌رسیدند». [۱۸] در رمضان ۱۳۲۰ ژنرال «سبوتیچ، والی بلد که... محبت ابرار [= بهائیان را] در دل داشت با جمعی کثیر از اعضاء حکومتی و هم جمعیتی کثیر از بهائیان حاضر شده و در وسط عمارت که مرتفع تر از همه جا بود چادر افراشته، زینت نموده، فرشهای نفیس گسترده و میز و کراسی [۱۹] چیدند و فواکه و حلویات که درخور حضور جنرال مذکور بود حاضر ساختند و جنرال، اوراق تاریخ بنا که به خط روسی و هم فارسی مرقوم شد [ه] و در جعبه فضّه [۲۰] قرار داشت در محلی که برای دفن مقرر گشت زیر اولین سنگ بنا نهاد و در حالی که حاجی وکیل الدوله نشانهای دولت روس و امیر بخارا [را] نصب بر لباسش داشت و پهلوی جنرال سبوتیچ ایستاده بود فتوغراف اجتماعی [= عکس دسته جمعی] برداشتند. آن وقت اطراف محل مذکور را با سمنت محکم ساختند و سنگ اول بنا را گذاشتند. پس با صاحب منصبان در سراپرده نشسته چای و شیرینی صرف گشت و اظهار محبت و ملاحظت و رضا نسبت به اهل بها نمودند و همگی ابراز شادمانی از جهت بنای معبد کردند و تنی از بهائیان خطابه [ای] مشتمل بر حمد و ثنای الهی و ذکر خیر سلاطین عادل و وزراء کامل انشاء و قرائت کرد و احاد بهائیان به مدح و دعای دولت عادل [روسیه] رطب اللسان گشتند...». [۲۱]. پس از آن بهائیان با فوریت و سرعت دست به کار شدند و مجموعاً در طول ۵ سال عملیات احداث مشرق الاذکار را به پایان رسانیدند. «در اولین سال که مشرق الاذکار بنیاد شد چون بهائیان از حکومت [روسیه] مهندس کاردانی خواستند... اکنف که مهندس کامل بود تعیین گردید و مقارن بنای مشرق الاذکار، کلیسای ملی نیز در عشق آباد بنا گردید و اکنف، مهندس این هر دو بنا بود و در کمال فعالیت و جدیت کار کرد و در حقیقت به کفایت او بود که عمده عمارت بدین عظمت در ظرف دو سال ساخته شد...». [۲۲] وکیل الدوله در شوال ۱۳۲۸ با بدرقه گرم بهائیان، عشق آباد را به عزم دیدار با عباس افندی ترک کرد و پس از رفتن او باز هم کار خریداری زمینهای اطراف مشرق الاذکار و توسعه بنای آن بر روی آنها ادامه یافت. [۲۳]. به نوشته فضل الله صبحی: در بالای تالار مشرق الاذکار، لوحی از عباس افندی وجود داشت که به تزار روس آفرین گفته و از خدا خواسته بود که پرچمش را برفرازد و سایه‌اش را بر خاور و باختر بگستراند و هر بامداد، مبلغ بهائی آن لوح را با آوازی خوش برای شاگردان بهائی که به آنجا می‌آمدند می‌خواند و می‌گفت از ته دل بر تزار آفرین گویند و از خدا بخواهند که در سایه‌اش بیارمند... [۲۴]. افزون بر آنچه گذشت، در سال ۱۳۳۵ ق (۱۹۱۷ م) مجله بهائی «خورشید خاور» به زبان فارسی و تحت مدیریت سید مهدی گلپایگانی (مبلغ مشهور بهائی) در عشق آباد تأسیس یافت. این مجله، ضمن تبلیغ مسلک بهائیت، به مقالات ضدّ بهائی مشهد پاسخ می‌داد و این امر سبب شد که ورود آن به خراسان از سوی متدینین ممنوع گردد. لذا ورود و پخش آن در ایران، از طریق گیلان انجام می‌گرفت. پس از انقلاب اکتبر چند بار مجله تعطیل شد ولی با دوندگی بهائیان مجدداً جواز نشر یافت. [۲۵]. فضل الله صبحی ضمن شرح خاطرات ایام تبلیغ خویش به نفع بهائیت در مرو و عشق آباد، پرده از ماهیت نشریات این فرقه در روسیه برداشته است:

«از بخارا بار دیگر به مرو آمدم چون به مرو رسیدیم میرزا منیر نبیل زاده و سید اسدالله قمی و سید مهدی گلپایگانی و چند نفر مبلغ دیگر در آنجا بودند و هر شب انجمن داشتند. سید مهدی قاسم‌اف از بستگان میرزا ابوالفضل گلپایگانی بود و از همه مبلغان در دانش و هوش و فروتنی پیشی داشت در روز نخست به اسم بازرگانی به عشق آباد رفت و با سید مصطفی صادق اف اصفهانی همراه شد. آشکارا داد و ستد چایی سبز می‌کرد و در نهان مبلغ بود و همچنین با مردی روس به نام کنستنتین میخائیلویچ فیدروف همراه شد. این مرد روسی، سالی ده هزار منات از دربار تزار می‌گرفت و روزنامه‌ای به اسم «مجموعه ماوراء بحر خزر» به زبان پارسی چاپ و پخش می‌کرد و به ایران می‌فرستاد. این سید مهدی در آن روزنامه کار می‌کرد و ماهیانه می‌گرفت و به سود آنان و زیان ایران سخنهایی می‌نوشت و ترجمانها می‌کرد». [۲۶].

آواره (مبلغ بهائی)، که بعدها از بهائیت برگشته و با عنوان «آیتی»، کتاب «کشف الحیل» را بر ضدّ آنان نگاشت، خاطر نشان می‌سازد:

«در ایامی که در عشق آباد بودم کاملاً حس کردم که روسهای تزاری باطناً به اهل بهاء به نظر حقارت می‌نگرند ولی ظاهراً آنها را نگاهداری می‌کنند و بهائیان هم آن قدر به روسها اطمینان دارند که تصور می‌کنند امپراطور روس الی‌الابد بر اقتدار خود باقی است و سیاست روسیه هم تغییرناپذیر است و ایشان به قوه اقتدار خود روس (و جمعی هم در تهران می‌گفتند به قوه اقتدار انگلیس) مسلک بهائی را به نام مذهب بر ایران [حاکم] خواهند کرد ولی بی‌خبرانشان همه را حمل بر معنویت کرده و قدم فراتر نهاده می‌گفتند همه سلاطین دنیا این مذهب را در مملکت ترویج نموده به قوه جبریّه تنفیذ خواهند نمود!» [۲۷].

اعتراض دولت ایران

از اسناد و مدارک تاریخی بر می‌آید که دولت ایران، تجمع بهائیان در عشق آباد (زیر چتر حمایت روسها) را دقیقاً حرکتی سیاسی و خصومت‌آمیز بر ضد ایران تلقی می‌کرد و از آن بسیار شاکی بود. این امر، منضم به درج خبر درخواست «تبعیت سیاسی» توسط برخی از بهائیان از دولت روسیه در جراید، ناصرالدین شاه را به شدت عصبانی، و از خطر واکنش تند علما و ملت ایران بسیار نگران ساخت. در پی این امر، در دستور العملی به خط خویش به امین‌السلطان (در اواخر سال ۱۳۰۷ ق) در باره اختلاف ایرانیان مسلمان و بابی مقیم عشق آباد چنین نوشت: جناب امین‌السلطان، فقره بابیه عشق آباد را خواندم. کار بسیار بسیار بد جوری است. فوراً رقععه به وزیر مختار روسیه بنویسید و او را بخواهید. همین امروز عصر یا فردا صبح یا عصر بیاید پیش شما و حسب الامر در این فقره با او حرف بزنید و روزنامه قفقازیه را که نطق آن بابی پدرسوخته را نوشته‌اند به او بدهید و صریح بگویید که اولاً این جماعت را شما می‌دانید که دشمن دین و دولت ایران هستند، چرا در عشق آباد جمع کرده‌اند؟ خواهش شاه این است که اینها را از آنجا بدویند و هر کس به این اسم در آنجا بیاید و اقامت نماید راهش ندهید. اینها مثل نهلیست‌های شما، بلکه بدتر هستند. اگر ما یک نفر نهلیست را بیاوریم در ایران و مهربانی بکنیم و نگاه بداریم و تبعه خودمان بکنیم، آیا شما راضی می‌شوید و خوشتان می‌آید؟ بخصوص چیزی که در این روزنامه نوشته‌اند که آنها خواهش رعیتی و تبعیت شما را خواسته‌اند، اگر این فقره قبول بشود یک شورش بزرگی در ایران در میان تمام علما و ملت ایران خواهد شد که از آن بالاتر به تصور نیاید. همین طورها خیلی سخت به وزیر مختار بگو و به همین مضامین هم تلگراف رمز به میرزا محمود خان [علاءالملک وزیر مختار ایران در دربار تزار] بکن، در پتر [زبورگ] حرف بزنند... [۲۸]. پاسخ علاءالملک به امین‌السلطان (مورخ اواخر ۱۳۰۷ ق) این حدس را تقویت می‌کند که حمایت روسها از بهائیان در ماجرای قتل محمدرضا اصفهانی، خالی از نوعی گروکشی سیاسی برای وادار ساختن ایران به قبول مطامع استعماری روسها در آن مقطع نبوده است. علاءالملک، ضمن شرح مذاکرات خود با زیناویف (مقام برجسته وزارت خارجه روسیه) درباره عشق آباد و موضوع قتل محمدرضا، و پاسخهای زیناویف، می‌افزاید: «لکن عمده چیزی که به این جانب گفت و مقصود، عرض آن می‌باشد این است که می‌گفت ما منتظریم از اعلی حضرت همایونی [ناصرالدین شاه] چه برهان دوستی به دولت روس بروز خواهد کرد...». سپس تقاضاهای استعماری و مداخله جویانه روسیه از ایران را (که آن روزها، با شدت و تندی تمام، مطرح می‌شد) از زبان زیناویف نقل می‌کند. [۲۹].

پاورقی

[۱] آهنگ بدیع، سال ۲۱ (۱۳۴۵)، ش ۱۱ و ۱۲، صص ۳۰۸-۳۰۹.

[۲] ایران و قضیه ایران، جرج ناتانیل کرزن، ترجمه غلامعلی وحید مازندرانی، ج ۴: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، تهران ۱۳۷۳، ۱ / ۸۳.

[۳] همان: ۱ / ۱۳۹ به بعد.

- [۴] ایران از نفوذ مسالمت آمیز تا تحت الحمایگی (۱۸۶۰-۱۹۱۹)، ترجمه مریم میراحمدی، مؤسسه انتشارات معین، تهران ۱۳۶۷، ص ۱۰۷.
- [۵] کتابچه فوق را وزیر مختار وقت ایران در پترزبورگ (میرزا محمود خان علاء الملک) توسط جواسیس مخفی خویش جسته و ترجمه آن را همراه نامه‌ای در توضیح ماجرا، در جمادی الثانی ۱۳۰۶ ق برای امین السلطان (صدر اعظم ناصرالدین شاه) فرستاده است. برای متن کتابچه و نامه علاء الملک ر.ک، گزارشهای سیاسی علاء الملک، گردآوری ابراهیم صفایی، ج ۲: گروه انتشاراتی آباد، تهران ۱۳۶۲، صص ۳۶-۷۴. فصلی از این کتابچه، به راه شوسه عشق آباد - خراسان، و موقعیت استراتژیک آن منطقه اختصاص دارد. ر.ک، همان: ص ۶۸ به بعد.
- [۶] ایران و ایرانیان، مستر بنجامین، ص ۹۸.
- [۷] ر.ک، سفرنامه ایران و روسیه، ملکونوف، به کوشش محمد گلبن، و فرامز طالبی، انتشارات دنیای کتاب، تهران ۱۳۶۳، صص ۸۳-۹۲ و ۱۹۵-۱۹۹.
- [۸] ر.ک، ایران و قضیه ایران، لرد کرزن، ترجمه غلامعلی وحید مازندرانی، ۱ / ۱۳۹ و ۱۴۲.
- [۹] روس و انگلیس در ایران، فیروز کاظم زاده، ۱ / ۱۸۲.]
- [۱۰] ر.ک، گزارشهای سیاسی علاء الملک، گردآوری ابراهیم صفایی، صص ۱۶۹-۱۷۶؛ روس و انگلیس در ایران، فیروز کاظم زاده، ۱ / ۱۶۲، ۱۸۷ و ۱۷۹. برای دسایس استعماری و تجاوز طلبانه روسها در دهه ۱۳۱۰ ق نسبت به شمال شرقی ایران و... ر.ک، مأخذ اخیر، صص ۱۶۵-۱۶۹.
- [۱۱] سفرنامه ترکستان (ماوراء النهر، دکتر پاشینو، ترجمه مادروس داودخانوف، به کوشش جمشید کیان فر، مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی (پژوهشگاه)، تهران ۱۳۷۲، پیشگفتار، ص ۱۷.
- [۱۲] بهائیکری، ج ۲، تهران ۱۳۲۳، چاپخانه پیمان، ص ۸۹.
- [۱۳] حقوق بگیران انگلیس در ایران، اسماعیل رائین، ص ۳۳۲.
- [۱۴] سالهای سکوت؛ بهائیان روسیه ۱۹۳۸-۱۹۴۶، خاطرات اسدالله علیزاده، از انتشارات ۹۹۹ Century Press, Australia, صص ۱۹-۲۰.
- [۱۵] همان، ص ۲۰.
- [۱۶] اسناد و مدارک درباره بهائیکری (جلد دوم) خاطرات صبحی، چاپ سید هادی خسروشاهی، ص ۴۷.
- [۱۷] وی پسر دوم حاجی میرزا محمد تاجر شیرازی بود که دایی بزرگ میرزا علی محمد باب قلمداد می‌شد. ر.ک، عهد اعلی...، ابوالقاسم افغان، ص ۱۲۹.
- [۱۸] تاریخ ظهور الحق، ج ۸، قسمت دوم، موسسه ملی مطبوعات امری، ۱۳۲ بدیع، صص ۹۹۶-۹۹۷.
- [۱۹] کرسیها.
- [۲۰] نقره.
- [۲۱] اسدالله علیزاده، از بهائیان مقیم عشق آباد: ضمن اشاره به حضور «ژنرال سوبوتیچ به نمایندگی از طرف شخص امپراطور روسیه در سال ۱۹۰۲ در مراسم گذاشتن اولین سنگ بنا» ی مشرق الاذکار، تصویر وکیل الدوله، بهائیان و ژنرال روسی را آورده است. ر.ک، سالهای سکوت، ص ۲۱ و ۲۳.
- [۲۲] تاریخ ظهور الحق، همان، صص ۹۹۶-۹۹۸.
- [۲۳] همان، صص ۱۰۰۰-۱۰۰۱. درباره عشق آباد، بهائیهها و روسها ر.ک، خاطرات صبحی درباره بایبگری و بهائیکری، چاپ دوم:

کتابفروشی سروش، تبریز ۱۳۴۳، با مقدمه سید هادی خسروشاهی، ص ۷۱ به بعد؛ اسناد و مدارک درباره بهائیکری، فضل الله صبحی مهتدی، با مقدمه ابورشاد (سید هادی خسروشاهی)، نشر عصر جدید، ص ۴۷ و نیز صص ۵۶-۵۷، ۶۰ و ۷۰ به بعد.

[۲۴] ر.ک، اسناد و مدارک درباره بهائیکری...، ص ۷۰ به بعد.

[۲۵] تاریخ ظهور الحق، صص ۱۰۰۳-۱۰۰۴. نیز ر.ک، مصابیح هدایت، عزیزالله سلیمانی، ۳ / ۲۵.

[۲۶] اسناد و مدارک درباره بهائیکری، ص ۶۰.

[۲۷] کشف الحیل، ج ۳، چ ۴، ص ۹۱.

[۲۸] گزارشهای سیاسی علاء الملک، صص ۳۱-۳۲.

[۲۹] همان، صص ۲۷-۲۸.

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی) آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز:

الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه

از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گامگاه

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

